

Socialutskottets betänkande 2019/20:SoU21

Ersättning till särskilt sårbara grupper i arbetsför ålder

Sammanfattning

Med stöd av sin initiativrätt i 9 kap. 16 § riksdagsordningen föreslår utskottet att riksdagen tillkännager för regeringen att regeringen bör ge en lämplig myndighet i uppdrag att senast den 21 april 2020 definiera de grupper i arbetsför ålder som utifrån sjukdom, diagnos, sjukdomstillstånd eller pågående behandling bedöms löpa risk att få ett särskilt allvarligt sjukdomsförlopp vid insjuknande i covid-19. I det sammanhanget bör även bedömas om gravida under någon del av graviditeten kan anses tillhöra en sådan grupp.

Uppdraget bör även omfatta en analys av om det ur ett smittskyddsperspektiv finns ett behov av att också personer som har hushållsgemenskap med personer i nämnda grupper tillfälligt avstår från arbete utanför hemmet.

Regeringen bör därefter snarast återkomma med ett förslag som säkerställer att de personer som ingår i ovan nämnda grupper ges ett effektivt skydd genom socialförsäkringssystemet under en begränsad tid. Förslaget ska också säkerställa att detta kan ske utan en ökad administrativ börda på sjukvården. Vidare ska förslaget säkerställa möjligheterna till kontroll samtidigt som administrationen av utbetalningarna ska vara effektiv.

Utskottet föreslår att ärendet avgörs trots att det har varit tillgängligt kortare tid än två vardagar före den dag då det behandlas.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet	4
Ärendet och dess beredning.....	4
Utskottets överväganden.....	5
Ersättning till särskilt sårbara grupper i arbetsför ålder.....	5

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Ersättning till särskilt sårbara grupper i arbetsför ålder

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om ersättning till särskilt sårbara grupper i arbetsför ålder och tillkännager detta för regeringen.

Utskottet föreslår att ärendet avgörs trots att det har varit tillgängligt kortare tid än två vardagar före den dag då det behandlas.

Stockholm den 15 april 2020

På socialutskottets vägnar

Acko Ankarberg Johansson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Acko Ankarberg Johansson (KD), Camilla Waltersson Grönvall (M), Johan Hultberg (M), Sofia Nilsson (C), Karin Rågsjö (V), Dag Larsson (S), Lina Nordquist (L), Pernilla Stålhammar (MP), John Weinerhall (M), Helén Pettersson (S), Ingela Nylund Watz (S), Kalle Olsson (S), Markus Selin (S), Mattias Bäckström Johansson (SD), Robert Stenkvist (SD), Tobias Andersson (SD) och Camilla Brodin (KD).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

Moderaterna föreslog vid utskottets sammanträde den 2 april 2020 att utskottet skulle besluta om ett utskottsinitiativ, se utskottets protokoll 2019/20:29. I förslaget framfördes bl.a. att kretsen av personer som kan erhålla smittbärrpenning tillfälligt skulle utvidgas.

Den 9 april 2020 informerade statssekreterare Maja Fjaestad med medarbetare utskottet om regeringens arbete med frågan om en s.k. smittskyddspenning. Därefter fortsatte utskottet beredningen av förslaget till utskottsinitiativ.

Utskottets överväganden

Ersättning till särskilt sårbara grupper i arbetsför ålder

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om ersättning till särskilt sårbara grupper i arbetsför ålder och tillkännager detta för regeringen.

Bakgrund

Med stöd av 9 kap. 2 § smittskyddslagen (2004:168) beslutade regeringen den 1 februari 2020 om en förordning som innebar att bestämmelserna i samma lag om sådana allmänfarliga sjukdomar som anges i bilaga 1 och sådana samhällsfarliga sjukdomar som anges i bilaga 2 till lagen skulle tillämpas på covid-19. Förordningen (2020:20) trädde i kraft den 2 februari 2020.

Föreskrifter som har meddelats med stöd av 9 kap. 2 § smittskyddslagen ska snarast underställas riksdagens prövning och den 2 april 2020 beslutade regeringen om proposition 2019/20:144 Covid-19 och ändringar i smittskyddslagen. I propositionen föreslås att riksdagen ska godkänna regeringens föreskrifter i förordningen (2020:20) om att bestämmelserna i smittskyddslagen (2004:168) om allmänfarliga och samhällsfarliga sjukdomar ska tillämpas på infektion med 2019-nCoV (numera benämnd covid-19). Vidare föreslår regeringen att sjukdomen covid-19 ska anges som en allmänfarlig sjukdom i bilaga 1 och en samhällsfarlig sjukdom i bilaga 2 till smittskyddslagen. Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 juli 2020.

Propositionen bereds för närvarande i riksdagen (socialutskottet).

Gällande rätt

Smittskyddslagen

I smittskyddslagen ges föreskrifter om smittskyddsåtgärder som riktar sig till människor (1 kap. 2 §). I 3 § lämnas följande definitioner.

Med smittsamma sjukdomar avses i lagen alla sjukdomar som kan överföras till eller mellan människor och som kan innebära ett inte ringa hot mot människors hälsa.

Med allmänfarliga sjukdomar avses smittsamma sjukdomar som kan vara livshotande, innebära långvarig sjukdom eller svårt lidande eller medföra andra allvarliga konsekvenser och där det finns möjlighet att förebygga smittspridning genom åtgärder som riktas till den smittade.

Med samhällsfarliga sjukdomar avses allmänfarliga sjukdomar som kan få en spridning i samhället som innebär en allvarlig störning eller överhängande

risk för en allvarlig störning i viktiga samhällsfunktioner och som kräver extraordinära smittskyddsåtgärder.

Av 4 kap. 2 § följer att den behandlande läkaren ska besluta om individuellt utformade förhållningsregler i syfte att hindra smittspridning för den som bär på eller misstänks bära på en allmänfarlig sjukdom. Förhållningsreglerna får endast avse inskränkningar som gäller bl.a. arbete.

Socialförsäkringsbalkens bestämmelser om smittbärarersättning.

I 46 kap. socialförsäkringsbalken finns bestämmelser om smittbärarersättning. Med smittbärare avses enligt 3 § den som har eller kan antas ha en smittsam sjukdom utan att ha förlorat sin arbetsförmåga till följd av sjukdomen, den som för eller kan antas föra smitta utan att vara sjuk i en smittsam sjukdom, och den som i annat fall har eller kan antas ha varit utsatt för smitta av en samhällsfarlig sjukdom som avses i smittskyddslagen (2004:168) utan att vara sjuk i en sådan sjukdom.

Av 5 § följer att en smittbärare har rätt till smittbärarersättning om han eller hon på grund av vissa omständigheter måste avstå från förvärvsarbete, som exempelvis beslut enligt smittskyddslagen.

Skriftlig fråga

Den 1 april 2020 besvarade socialminister Lena Hallengren (S) en skriftlig fråga om en utvidgad smittbärarpenning (fr. 2019/20:1117). Socialministern svarade följande:

Camilla Waltersson Grönvall har frågat mig om jag avser att ta initiativ till att införa en utvidgad smittskyddspenning, i linje med förslaget från Moderaterna.

Vissa underliggande sjukdomar kan ligga till grund för en allvarlig symtombild vid sjukdomen covid-19. Än så länge är det inte helt klarlagt vilka underliggande sjukdomar eller i vilken grad sådana sjukdomar påverkar risken för svårare insjuknande.

Hittills kan Folkhälsomyndigheten identifiera att den stora riskgruppen är personer med hög ålder som har underliggande sjukdomar. Myndigheten har kunnat konstatera att dessa är överrepresenterade bland de svåra sjukdomsfallen. Men det finns också yngre personer i riskgrupper. Många av dem förvärvsarbetar och saknar möjlighet att jobba hemifrån.

I Regeringskansliet pågår ett arbete för att se över denna fråga. Arbetet är behäftat med flera utmaningar, bland annat just eftersom riskgruppen inte är helt definierad. I dagsläget utesluter regeringen emellertid inga åtgärder.

Utskottets ställningstagande

Sverige befinner sig i ett historiskt svårt läge. Spridningen av coronaviruset sätter hela vårt samhälle under hårt tryck. Alla människor behöver vidta åtgärder som medför begränsningar i vardagslivet. För vissa grupper i samhället innebär emellertid coronaviruset en särskilt stor risk. Hittills har det påvisats att den främsta riskfaktorn för ett allvarligare sjukdomsförlopp vid

insjuknande i covid-19 är hög ålder (70 år och äldre). Hög ålder i kombination med vissa underliggande sjukdomar är överrepresenterade bland de svårare fallen.

Smittspridningen i samhället visar emellertid att det finns anledning att skydda även särskilt sårbara grupper i arbetsför ålder som inte har möjlighet att arbeta hemifrån. Den som har möjlighet att arbeta hemifrån ska självfallet fortsätta att göra det. Att definiera vilka grupper som har ett särskilt behov av att skyddas mot smitta, och som således bör kunna få ersättning när de inte bör arbeta, är en mycket viktig fråga och det är av stor vikt att det görs på ett riktigt sätt. Utskottet anser att det finns ett behov av att hitta en lösning som omfattar relevanta individer och grupper och att ett sådant förslag därför måste tas fram av experter på området. För att kunna agera skyndsamt skulle det kunna vara rimligt att utgå från befintliga förmånsslag, exempelvis smittbärrersättning, och ändra regelverken så att även berörda grupper kan omfattas.

Utskottet föreslår därför att riksdagen tillkännager följande för regeringen:

- Regeringen bör ge ett en lämplig myndighet i uppdrag att senast den 21 april 2020 definiera de grupper i arbetsför ålder som utifrån sjukdom, diagnos, sjukdomstillstånd eller pågående behandling bedöms löpa risk att få ett särskilt allvarligt sjukdomsförlopp vid insjuknande i covid-19. I det sammanhanget bör även bedömas om gravida under någon del av graviditeten kan anses tillhöra en sådan grupp.
- Uppdraget bör även omfatta en analys av om det ur ett smittskyddsperspektiv finns ett behov av att också personer som har hushållsgemenskap med personer i nämnda grupper tillfälligt avstår från arbete utanför hemmet. Detta kan gälla exempelvis föräldrar till barn som är allvarligt sjuka.
- Regeringen bör därefter snarast återkomma med ett förslag som säkerställer att personer som ingår i ovan nämnda grupper ges ett effektivt skydd genom socialförsäkringssystemet under en begränsad tid. Förslaget ska också säkerställa att detta kan ske utan en ökad administrativ börda på sjukvården. Vidare ska förslaget säkerställa möjligheterna till kontroll samtidigt som administrationen av utbetalningarna ska vara effektiv.